

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ В БАНКУ

Анотація. Розглянуто методи зниження кредитного ризику в банку, проаналізовано основні зарубіжні методи оцінювання кредитоспроможності позичальника, та за допомогою методу аналізу ієрархій виявлено найбільш оптимальний.

Аннотация. Рассмотрены методы снижения кредитного риска в банке, проанализированы основные зарубежные методики оценки кредитоспособности заемщика и при помощи метода анализа иерархий определен наиболее оптимальный.

Annotation. The article discusses the methods for reducing credit risk in the bank, the main foreign techniques and methods of evaluation of the borrower's creditworthiness are analysed, and using the hierarchies analysis method the best one is determined.

Ключові слова: банк, кредитний ризик, кредитоспроможність, аналіз ієрархій.

Кредитні операції є основою діяльності банку. Про динамічний розвиток кредитування в Україні свідчать дані [1]: на 01.01.2006 р. надано кредитів на 156 268 млн грн, на 01.01.2007 р. – на 269 294 млн грн, на 01.01.2008 р. – на 485 368 млн грн, на 01.01.2009 р. – на 792 244 млн грн, на 01.01.2010 р. – на 747 348 млн грн, на 01.01.2011 р. – на 755 030 млн грн, на 01.01.2012 р. – на 825 320 млн грн. У процесі кредитування клієнтів банки завжди зустрічаються із суперечностями між дохідністю кредитних операцій та поняттям кредитного ризику. Чим більший дохід приносять позички, тим вищий ступінь кредитного ризику. Недостатня увага, що приділяється визначенню оцінювання ризику та вживанню заходів щодо його нівелювання, може призвести до погіршення фінансового стану банку. Одним з основних видів ризику є ризик неповернення позикових коштів.

З урахуванням динаміки простроченої заборгованості банків України [2] можна говорити про неефективність заходів банків щодо управління кредитною діяльністю і збільшення ризику для всієї банківської системи. Тому необхідним є впровадження ефективних методів оцінювання кредитоспроможності.

У вітчизняній економічній літературі глибоко вивчаються проблеми управління ризиком у банківській діяльності. Так, Криклій О. А. розкрив найважливіші проблеми та особливості процесу управління банком [3], економічний зміст кредитного ризику банку [4], Епіфанов А. О. розкрив базові положення системи оцінювання кредитоспроможності позичальника [5]. Л. Прийдун було розглянуто основні підходи до мінімізації рівня проблемної заборгованості у світовій банківській практиці [6].

Разом із тим окремі аспекти цієї проблеми й досі залишаються не з'ясованими до кінця і значна їх частина потребує подальшого дослідження. Зокрема, недостатньо висвітлені зарубіжні методики оцінювання кредитоспроможності позичальника.

Метою дослідження є аналіз основних підходів, що застосовуються у світовій банківській практиці щодо розв'язання проблеми сумнівних боргів, а також виявлення найбільш оптимального методу оцінювання кредитоспроможності позичальника в сучасних умовах розвитку банківської системи.

Серед методів зниження кредитного ризику банку виділяють такі [7]:

1. Оцінювання кредитоспроможності. Цей спосіб дозволяє попередити майже всі можливі збитки, що пов'язані з неповерненням кредиту.

2. Зменшення розмірів кредитів, що видаються одному позичальнику.

3. Страхування кредитів.

4. Залучення достатнього забезпечення. Цей метод майже повністю гарантує банку повернення виданої суми та отримання відсотка.

5. Видача дисконтних позик. Такий спосіб надання кредитів гарантує, як мінімум, отримання плати за кредит.

6. Кредитні деривативи в операціях хеджування. Вони дозволяють відокремити кредитний ризик від всіх інших ризиків, що притаманні конкретному інструменту, і перенести цей ризик від продавця ризику до покупця ризику.

Основним способом зниження кредитного ризику банку є оцінювання кредитоспроможності позичальника. У таблиці наведено порівняння зарубіжних методів оцінювання кредитоспроможності.

Таблиця

Методи оцінювання кредитоспроможності позичальника

Метод	Сутність	Переваги	Недоліки
1	2	3	4

	оцінювання ризику: репутація клієнта; платоспроможність; капітал; забезпечення позики; економічна кон'юнктура та її перспективи	процедури прийняття рішення про видачу кредиту, оскільки дозволяє провести первинне якісне оцінювання на початковому етапі розгляду кредитної заявки, тим самим зумовлюючи обґрунтованість і ключові напрями подальшого кількісного аналізу фінансового стану позичальника	кредитоспроможності не можуть бути використані як єдиний механізм оцінки позичальників і тим паче виступати в якості гарантії ефективності та повноти кредитного аналізу. Вони не можуть бути виражені й оцінені кількісно, а отже, у кредитних працівників можуть виникнути проблеми, пов'язані з правильністю і надійністю аргументування
"Parts"	В основі лежать такі критерії оцінювання ризику: призначення, мета кредиту; розмір позики; погашення заборгованості; термін; забезпечення позики		

Закінчення таблиці

1	2	3	4
Parser	В основі лежать такі критерії оцінювання ризику: інформація про позичальника, його репутація; обґрунтування суми необхідного кредиту; можливість погашення; оцінювання забезпечення; доцільність кредиту; винагорода банку за ризик	Дозволяють найбільш повно вивчити характер позичальників. Моделі ґрунтуються на агрегованих якісних характеристиках позичальника. Дозволяють зіставити безліч факторів потенційного ризику	Недостатня спрацьованість теоретико-методологічного апарату та широке використання математичного апарату. В процесі укладання переважає суб'єктивна думка експертів
Compary	Аналіз полягає в почерговому виділенні з кредитної заявки та доданих до неї фінансових документів найбільш істотних чинників, що визначають діяльність клієнта, їх оцінюванні та уточненні після особистої зустрічі з клієнтом		
SWOT	Основними цілями аналізу інформації є: визначення сильних та слабких сторін заявника; визначення специфічних факторів, що є найбільш важливими для продовження успіху позичальника; можливі ризики в разі кредитування	Дозволяє виявити сильні та слабкі сторони позичальника, його потенційні можливості й ризики	Цю методику не може освоїти будь-який аналітик-початківець (що не володіє знаннями математики, теорії ймовірності, статистики і т. д.). Тут потрібні системні економічні знання, досвід та інтуїція, поглиблений міждисциплінарний підхід

Для виявлення найбільш оптимального методу оцінювання кредитоспроможності позичальника у сучасних умовах розвитку банківської системи було використано метод аналізу ієрархій (MAI), запропонований американським системним аналітиком Т. Сааті. Для вирішення поставленого завдання запропоновані критерії, яким повинен максимально відповідати метод оцінювання ризику, а саме: витрати часу; рівень об'єктивності; оперативність використання; доступність джерел інформації; різноманітність показників, що складають інтегральну оцінку.

Після побудови матриці попарних порівнянь для критеріїв можна зробити висновок, що рівень об'єктивності кінцевого результату сприймається як найбільш важливий критерій (60,34 %), а доступність джерел інформації – як найменш важливий (4,31 %).

Порівнюючи методи оцінювання ризику за кожним критерієм, можна констатувати, що за критерієм "Витрати часу" найефективнішим є метод "Parts", за критерієм "Рівень об'єктивності" – метод SWOT, за критерієм "Оперативність використання" – метод "Parts", за критерієм "Доступність джерел інформації" – метод "Parts", та за критерієм "Різноманітність показників, що складають інтегральну оцінку" – метод SWOT.

Для виявлення глобальних пріоритетів побудовано матрицю, де локальні пріоритети розташовуються стосовно кожного критерію. Проаналізувавши цю матрицю, робимо висновок, що метод SWOT у розрізі глобальних пріоритетів виявився більш пріоритетним.

Проведене дослідження з використанням методу аналізу ієрархій показало, що найбільш прийнятним методом оцінювання ризику серед зарубіжних методик, що максимально задовольняє висунуті критерії, є метод SWOT, який дозволяє виявити сильні та слабкі сторони позичальника, його потенційні можливості й ризики.

Наук. керівн. Омельченко О. І.

Література: 1. Основні показники діяльності банків України на 1 січня 2012 року // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 2. – С. 39. 2. Белякова В. Аналітичне обґрунтування доцільності реалізації кредитних відносин суб'єктами господарювання / В. Белякова // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 2. – С. 104–108. 3. Банківський менеджмент: питання теорії та практики : монографія / [О. Криклій, Н. Маслак, О. Пожар та ін.]. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2011. – С. 152. 4. Криклій О. Управління кредитним ризиком банку : монографія / О. Криклій, Н. Маслак. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. – 86 с. 5. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання : монографія / [А. Еліфанов, Н.

Дехтяр, Т. Мельник та ін.] ; за ред. докт. екон. наук А. Епіфанова. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2007. – 286 с. 6. Прийдун Л. Оцінка зарубіжного досвіду мінімізації рівня проблемної заборгованості у кредитних операціях банків / Л. Прийдун // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2011. – № 16. – С. 201–209. 7. Кривцун І. Управління ризиками комерційного банку / І. Кривцун, О. Кутник // Регіональна економіка. – 2008. – № 4. – С. 104–108.